

Inhoud

Voorwoord	11
Inleiding	13
Hoofdstuk 1.	
Een kort overzicht van het denken over dieren in de westerse geschiedenis	15
Afdeling 1. Vooraf	15
I. Denken over en samenleven met dieren	15
II. Onze relaties met dieren	16
Afdeling 2. Een korte geschiedenis van het denken over dieren	18
I. Antieke oudheid – late middeleeuwen: de ladder van de natuur	18
II. Van de veertiende tot de negentiende eeuw: de geleidelijke onttroning van de mens	23
III. Circa midden negentiende eeuw tot circa 1970: dieren komen onder druk	34
IV. Vanaf circa 1970: naar rechten voor dieren?	37
V. Besluit	42
Afdeling 3. Hoe kijken wij naar dieren?	43
Afdeling 4. Besluit	47
Hoofdstuk 2.	
De morele status van het dier	49
Afdeling 1. Inleiding	49
Afdeling 2. Wat is morele status?	52
Afdeling 3. Cognitieve capaciteiten als criteria voor morele status?	53
I. Algemeen	53
II. Kantianisme	54
III. Sociale contracttheorie	58
IV. Is onze ethiek onherroepelijk medeplichtig aan de degradatie van dieren?	59
V. Sommige mensen voldoen zelf niet aan het ideaal	61

VI. Sommige dieren voldoen misschien ook aan het ideaal	65
VII. Waarom is doordacht moreel kunnen handelen een voorwaarde voor morele status?	71
Afdeling 4. Belangen als criterium voor morele status?	73
I. Belangen	73
II. Intenties die gefrustreerd kunnen worden	74
III. Lijden	77
IV. Leven	82
Afdeling 5. Morele rechten en mogelijke juridische implicaties	83
I. Enkel mensen hebben morele status	84
II. Dieren met gevoelservaring hebben morele status, maar minder dan mensen	87
III. (Sommige) dieren hebben dezelfde morele status als mensen	96
IV. Dieren zonder gevoelswaarde hebben misschien ook morele status	107
Afdeling 6. Besluit	108
Hoofdstuk 3.	
Dier en ethiek	111
Afdeling 1. Inleiding	111
I. Algemeen	111
II. Filosofische problemen in de doelstelling van de leerstoel	112
Afdeling 2. Eerst een drietal concrete casestudies	117
Afdeling 3. De derde weg	124
Afdeling 4. Staat de derde weg (luister naar en reflecteer over de morele <i>common sense</i>) gelijk met willekeur?	128
Hoofdstuk 4.	
Dierwaardigheid en het recht: enkele observaties	137
Afdeling 1. Inleiding	137
Afdeling 2. Waardigheid en niet-menselijke dieren	139
I. Moreel individualisme versus de capaciteiten-benadering	140
II. Dierwaardigheid: een definitie	143
Afdeling 3. Dierwaardigheid als juridische benadering	147

I. Dierwaardigheid in de rechten/welzijn dichotomie	147
II. Juridische implicaties van dierwaardigheid	150
III. Meer-dan-menselijke legaliteit	153
Afdeling 4. Sporen van dierwaardigheid in het positieve recht	155
I. Intrinsieke juridische relevantie	156
II. Soort-specifieke belangen	160
III. Dierbelangen in interpretatie en handhaving	162
Afdeling 5. Sterktes en zwaktes van het dierwaardigheidsconcept	165
I. Dierwaardigheid als aanvulling op het welzijnsparadigma	165
II. Bezwaren tegen de dierwaardigheidsbenadering	168
Afdeling 6. Conclusie: van welzijn naar waardigheid?	170
Hoofdstuk 5.	
Het dier in het nieuwe Burgerlijke Wetboek	173
Afdeling 1. Inleiding	173
Afdeling 2. Het dier in het nieuwe goederenrecht	175
I. Terugblik: het dier in het oude recht	175
II. Welke dieren?	177
III. Dieren als niet-personen	178
IV. Dieren als quasi-voorwerpen (quasi-goederen)	180
A. Voorwerpen en goederen	180
B. De ontwikkeling van quasi-voorwerpen en quasi-goederen	181
V. De normatieve gevolgen van dieren als quasi-voorwerpen	184
A. Welke normatieve waarde van dieren als quasi-voorwerpen?	184
B. Enkele mogelijke gevolgen van het nieuwe statuut	186
VI. Kritische appreciatie van de quasi-voorwerpen	188
Afdeling 3. Het dier in het nieuwe familiale vermogensrecht	190
I. Inleiding	190
II. Dieren in familiale conflicten	191
III. Het legaat aan dieren	192
Afdeling 4. Het dier in het nieuwe bewijsrecht	195
Afdeling 5. Het dier in het ontwerp van verbintenissenrecht	196
I. Inleiding	196
II. Gemeen verbintenissenrecht	196
A. Algemeen	196

B. Teruggaveplichten bij nietigheid, ontbinding en dergelijke	196
III. Het aansprakelijkheidsrecht	198
A. De aansprakelijkheid voor dieren	198
B. Het belang van het door een fout geschade dier	200
1. De verhouding van het geschade dier tot de schadebeperkingsplicht	200
2. De morele schade van het dier	201
Afdeling 6. Besluit	204
Hoofdstuk 6.	
Dieren in het intellectueel eigendomsrecht	205
Afdeling 1. Inleiding	205
Afdeling 2. Auteursrecht – dieren als rechtssubject?	211
I. Basisbeginselen en -begrippen auteursrecht	211
II. Auteursrechtelijke bescherming voor selfies?	212
III. Auteursrechtelijke bescherming voor dieren naar Belgisch/Europees recht?	213
IV. Auteursrechtelijke bescherming voor dieren in de Verenigde Staten?	214
V. Kritische reflectie	217
Afdeling 3. Merkenrecht – dieren en dierengeluiden als merkteken	218
I. Basisbeginselen en -begrippen merkenrecht	219
II. Dierengeluiden als merkteken	222
III. Conflicterende merken – gelijksoortige tekens; identieke/gelijksoortige waren	223
IV. Kritische reflectie	227
Afdeling 4. Octrooirecht – octrooieerbaarheid van dieren	228
I. Basisbeginselen en -begrippen octrooirecht	230
II. Uitsluitingen octrooirecht – biotechnologische uitvindingen	233
III. Kritische reflectie	238
Afdeling 5. Afsluitende opmerkingen	239
Hoofdstuk 7.	
Een ‘state of the art’ van de Dierenwelzijnswet	243
Afdeling 1. Historische inleiding: van dierenbescherming naar dierenwelzijn	243

Afdeling 2. Bevoegdheidsverdeling	244
Afdeling 3. Wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren	246
I. De positieve houding van het Grondwettelijk Hof tegenover dierenwelzijn	246
II. Doel, begripsbepalingen en toepassingsgebied	250
III. Het houden van dieren	251
A. Ethologische behoeften	251
B. Positieflijsten	252
C. Kwekerijen, dierenasielen, kermissen, dierentuinen,...	259
D. Verbod op het houden van pelsdieren en op het houden van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding	259
IV. Handel in dieren	261
V. Vervoer, invoer en doorvoer van dieren	266
VI. Doden van dieren	267
VII. Ingrepen op dieren	272
VIII. Dierproeven	274
IX. De Raad voor dierenwelzijn en verenigingen voor dierenbescherming	275
X. Strafbepalingen	276
Afdeling 4. Evaluatie en toekomstperspectieven	279
Hoofdstuk 8.	
Opportunities en begrenzingen van het materieel strafrecht in het licht van het dier	283
Afdeling 1. Inleiding	283
Afdeling 2. Geen strafrechtelijke verantwoordelijkheid van het dier	285
Afdeling 3. Opportunities en begrenzingen m.b.t. diergerelateerde strafbaarstellingen	287
I. Algemeen	287
II. Legaliteitsprincipe	288
III. Conceptuele autonomie van het strafrecht	293
Afdeling 4. De beoordeling van rechtvaardigingsgronden, schuldontheffingsgronden, gronden van niet-toerekeningsvatbaarheid en verschooningsgronden in het licht van het dier	295
I. Algemeen	295
II. Enkele rechtvaardigingsgronden geanalyseerd in het licht van het dier	296

A. Wettige verdediging	296
B. Noodtoestand	299
C. Gebod of toelating van de wet	301
D. Cultureel verweer	304
E. Pedagogische tik	305
III. Schuldontheffingsgronden	306
IV. Gronden van niet-toerekeningsvatbaarheid	309
V. Verschoningsgronden	309
Afdeling 5. Het dier als instrument van het misdrijf	310
Afdeling 6. De effectiviteit van de bestraffing bij diergerelateerde misdrijven	318
Afdeling 7. Besluit	324